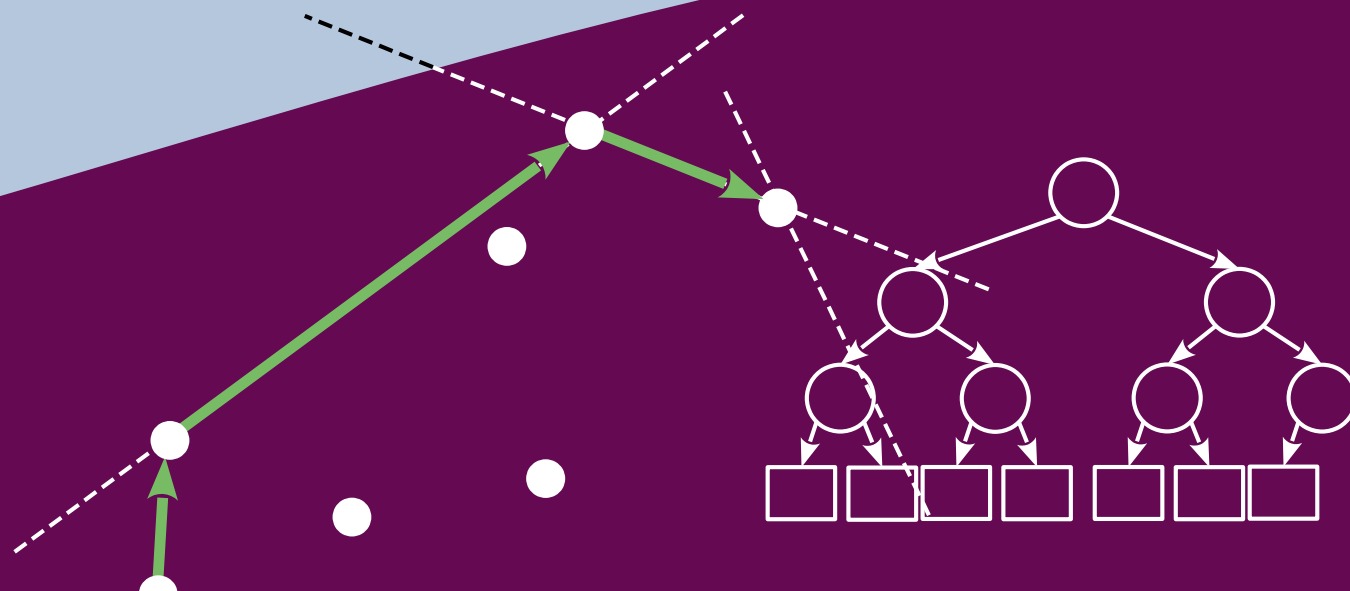
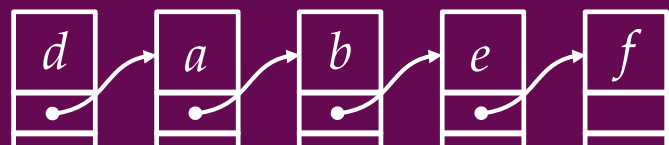
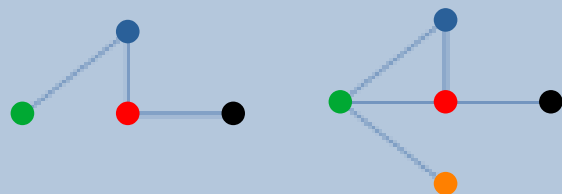

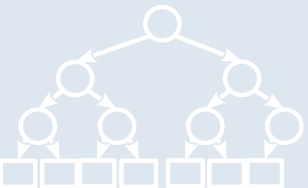
Napredni algoritmi i strukture podataka

Tjedan 5: Linearno programiranje

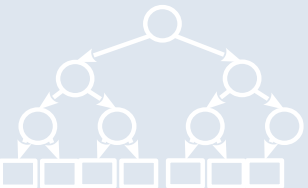
Što je linearni program (LP)?

- Dosta **generalna** klasa problema koja se može rješavati efikasno
- Brojne primjene u industriji
  - Lanci nabave
  - Raspoređivanje
  - Optimizacije u električnim mrežama
- Spada u kategoriju **konveksnih optimizacijskih problema**
  - LP je prva podkategorija koja je efikasno riješena (cca 1940tih)
  - Ostale kategorije su slijedile kasnije, otvoreno područje istraživanja

Što je linearni program (LP)?

- Rješavanje linearnih programa je dignuto na razinu industrijske pouzdanosti
  - Pouzdani i brzi alati
    - Gurobi – trenutno najbrži rješavač
    - Python – **scipy.optimize.linprog**
    - Čak integrirani u Excel
- Bitni i za dizajn i analizu algoritama, npr.
  - Algoritmi nad grafovima
  - Približni algoritmi

Linearni program (LP)?! Generalno...

minimizirati

$$\mathbf{c}^T \mathbf{x}$$

uz uvjet

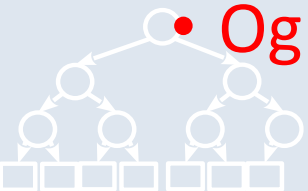
$$\mathbf{A}\mathbf{x} \leq \mathbf{b}$$

$$\mathbf{D}\mathbf{x} = \mathbf{e}$$

pri čemu je: $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$, $\mathbf{c} \in \mathbb{R}^n$, $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^m$, $\mathbf{e} \in \mathbb{R}^k$,

matrica $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{m \times n}$, matrica $\mathbf{D} \in \mathbb{R}^{k \times n}$

- Ciljna funkcija f (*objective function, cost function*)
- Varijable odluke $\mathbf{x}$ (*control, structural, decision variables*)
- Ograničenja sa parametrima $\mathbf{A}, \mathbf{b}, \mathbf{D}, \mathbf{e}$ (*constraints*)

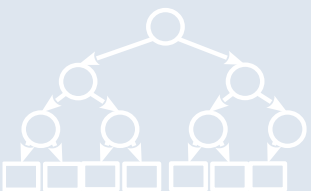

Primjer I – humanitarni transportni problem

- Pfizer proizvodi cjepiva za COVID-19 te ima proizvodne pogone u tri mjesta T1...3 s raspoloživim kapacitetima zadanim u tablici. Naručitelji su iz četiri mjesta O1...4 sa potrebama zadanim u zadnjem retku tablice. Jedinični transportni troškovi za sve kombinacije proizvodnih pogona i naručitelja su navedeni u tablici.
- Kako na najefikasniji način zadovoljiti potrebe naručitelja?

Transportni troškovi

	O1	O2	O3	O4	Kap.
T1	10	9	14	8	432
T2	7	11	9	11	138
T3	8	12	12	9	35
Nar.	500	200	115	100	

Primjer I – humanitarni transportni problem

x_{ij} - količina isporučenu iz i -te tvornice j -tom naručitelju

c_{ij} - trošak transporta po jedinici između i i j

$$\min \left(\sum_{i,j} x_{ij} c_{ij} \right)$$

uz uvjete $\sum_j x_{ij} \leq s_i \quad ; \quad i = 1, 2, 3$

$$\sum_i x_{ij} = d_j \quad ; \quad j = 1, 2, 3, 4$$

$$x_{ij} \geq 0$$

Primjer II – optimalno uparivanje u online datingu

Na dating siteu u hetero rubrici postoji M muškaraca i F žena. Na temelju popunjenih upitnika raznim modelima su izračunate kompatibilnosti za sve potencijalne parove. Site želi upariti

sve u parove da bi ukupna suma
normaliziranih kompatibilnosti bila
što veća (utilitarizam).

kompatibilnosti				
	M1	M2	M3	M4
F1	9	1	8	7
F2	1	2	1	7
F3	8	2	4	8
F4	2	4	6	4

Kombinatorni problem

Naivno rješenje: ispitati sve kombinacije F - M . Treba ispitati $F!$ kombinacija (ako je $F=M$)

Primjer II – optimalno uparivanje u online datingu

x_{ij} - 1 ako je i uparen sa j , 0 inače

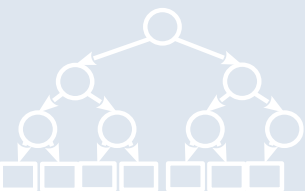
k_{ij} – kompatibilnost za uparivanje (i,j)

$$\max \left(\sum_{i,j} x_{ij} k_{ij} \right)$$

uz uvjete $\sum_j x_{ij} = 1, \forall i = 1, \dots, F$

$$\sum_i x_{ij} = 1, \forall j = 1, \dots, M$$

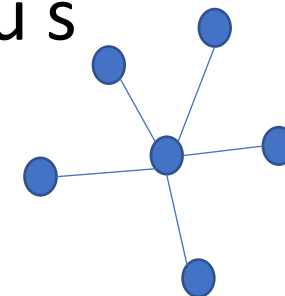
$$x_{ij} \geq 0$$

Primjer III – bežične raspodijeljene mreže

Centralna postaja treba ostvariti pouzdanu bežičnu komunikaciju s N raspodijeljenih senzora za praćenje klimatskih promjena.

Senzori se napajaju Sunčevom energijom i važno je smanjiti njihovu potrošnju. Signal i -tog senzora do centralne postaje stiže **prigušen**. Ako i -ta senzor emitira snagom p_i , centralna postaja prima signal snage $\lambda_i \cdot p_i$ ($\lambda < 1$). Tijekom komunikacije s i -tim senzorom, signali svih drugih senzora koji dolaze u centralnu postaju predstavljaju smetnju i komunikacija je moguća samo ako je omjer signal/šum najmanje ρ_i .

Kolike trebaju biti emitivne snage p_i senzora kako bi se ostvarila pouzdana komunikacija uz najmanju moguću potrošnju energije?

Primjer III – bežične raspodijeljene mreže

Ukupna potrošnja je proporcionalna ukupnoj snazi pa ćemo to minimizirati:

$$\min \left(\sum_{i=1}^N p_i \right)$$

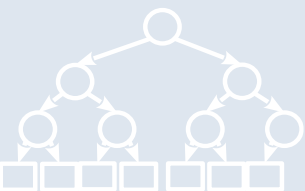
uz uvjete

$$\frac{\lambda_i p_i}{\sum_{j \neq i} \lambda_j p_j} \geq \rho_i \quad ; \quad i, j = 1, \dots, N$$

$$p_k \geq 0 \quad ; \quad k = 1, \dots, N$$

Budući da uvjetne (ne)jednadžbe moraju biti linearne po p_k , prevodimo ih u oblik

$$\lambda_i p_i - \rho_i \sum_{j \neq i} \lambda_j p_j \geq 0$$

LP formulacije

- Općenita formulacija je „neuredna”
- Dvije formulacije kojima težimo radi lakšeg rješavanja i pisanja algoritama
  - **Kanonska forma LP** – idealna za geometrijsku perspektivu
  - **Standardna forma LP** – idealna za algebarsku perspektivu
- Svi ostali LP se mogu prevesti u obje forme*

*pročitajte o transformacijama u skripti

Kanonska forma LP

minimizirati
uz uvjet

$$\mathbf{c}^T \mathbf{x}$$
$$\mathbf{Ax} \leq \mathbf{b}$$
$$\mathbf{x} \geq \mathbf{0}$$

pri čemu je: $\mathbf{c} \in \mathbb{R}^n$, $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^m$, matrica $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{m \times n}$.

Standardna forma LP

minimizirati

uz uvjet

$$\mathbf{c}^T \mathbf{x}$$

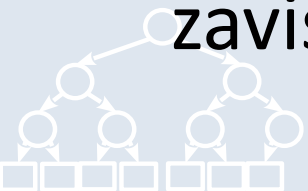
$$\mathbf{Ax} = \mathbf{b}$$

$$\mathbf{x} \geq \mathbf{0}$$

pri čemu je: $\mathbf{c} \in \mathbb{R}^n$, $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^m$ i $\mathbf{b} \geq \mathbf{0}$, matrica $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{m \times n}$

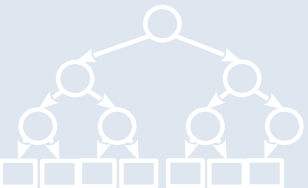
Nije dio definicije, ali pretpostavljat ćemo u sklopu predavanja da je $\text{rang}(\mathbf{A}) = m$ i $m < n$. Ako je rang manji, linearno-zavisna ograničenja se mogu ukloniti.

Grafička metoda - primjer

$$\begin{array}{ll}\max & x_1 + 5 \cdot x_2 \\ \text{uz uvjete} & \begin{bmatrix} 5 & 6 \\ 3 & 2 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} \leq \begin{bmatrix} 30 \\ 12 \end{bmatrix} \\ & x \geq 0\end{array}$$

[GeoGebra](#) – interaktivna geometrija

Grafička metoda - primjer

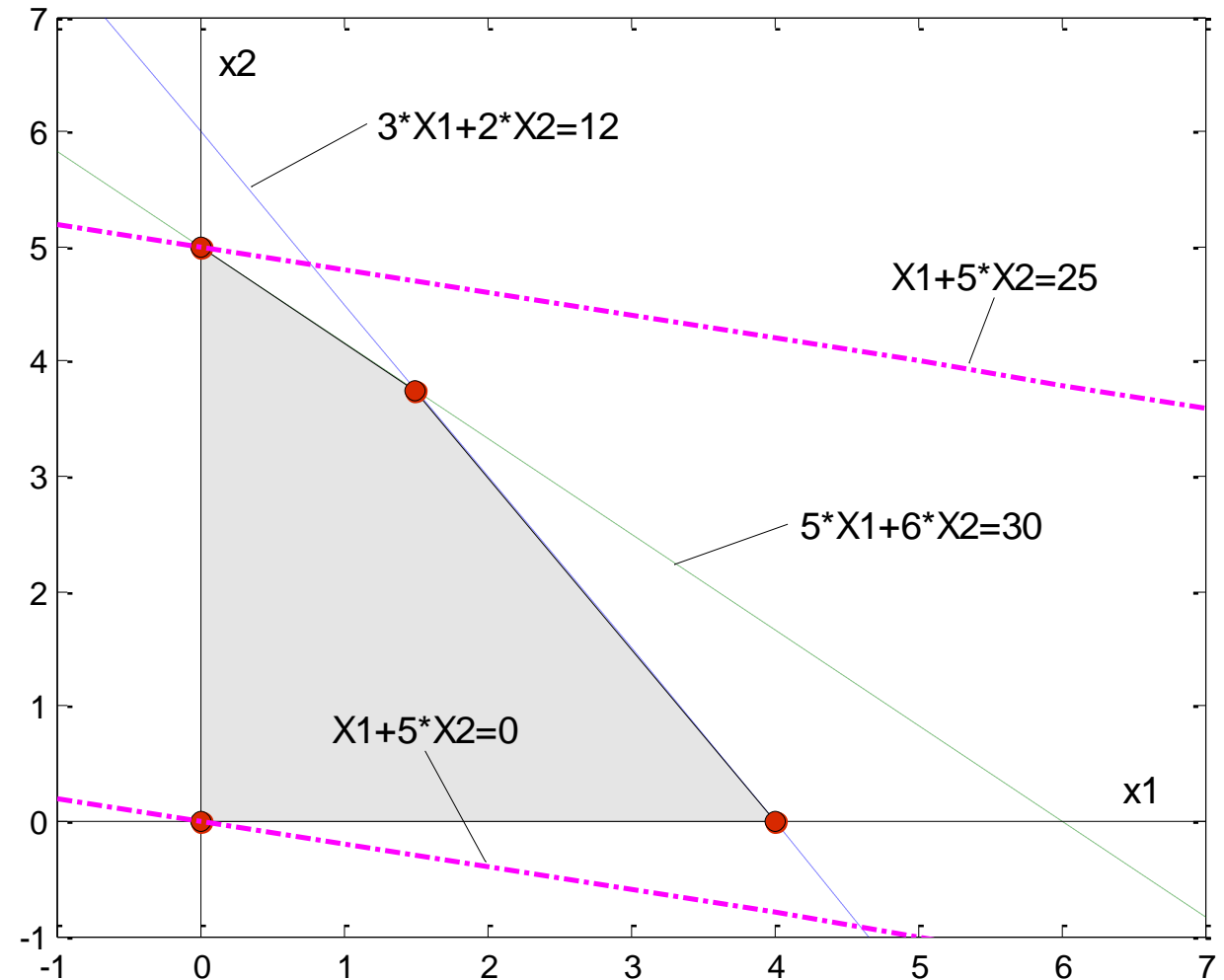
$$\begin{aligned} \max \quad & x_1 + 5 \cdot x_2 \\ \text{uz uvjete} \quad & \begin{bmatrix} 5 & 6 \\ 3 & 2 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} \leq \begin{bmatrix} 30 \\ 12 \end{bmatrix} \\ & x \geq 0 \end{aligned}$$

Rješenje je sjecište pravca $x_1 + 5 \cdot x_2 = f$ s prostorom svih mogućih rješenja (sivi poligon na slici) za koje je f najveća.

Rješenje

$$x = [0, 5]^T$$

$$f_{\max} = 25$$

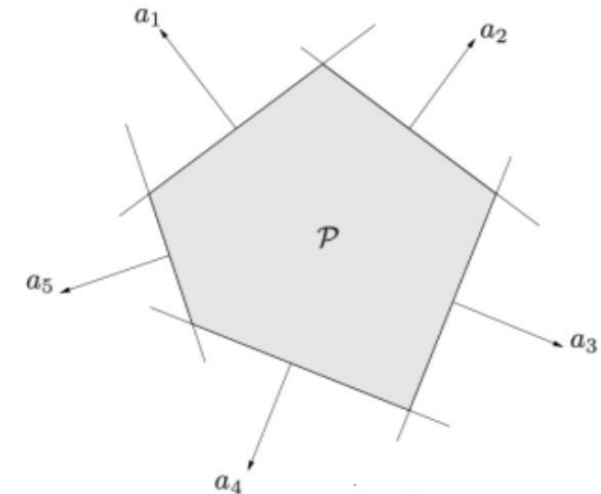
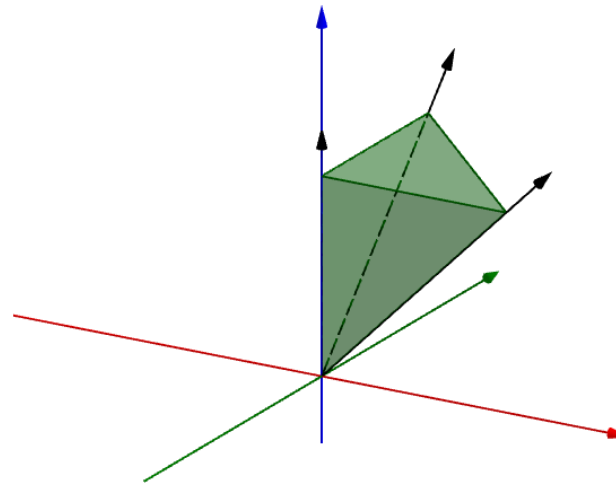
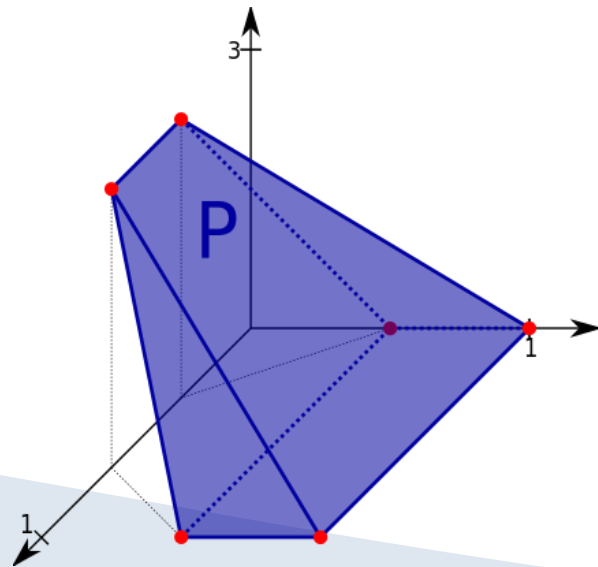

Geometrijska analiza

Definicija. Konveksni politop u n-dimenzionalnom prostoru jest skup vektora (točaka):

$$\{x \in \mathbb{R}^n \mid Ax \leq b\}$$

- Ograničenja linearnih programa!

Geometrijska analiza

Tijela opisana ograničenjima u LP su konveksni politopi P

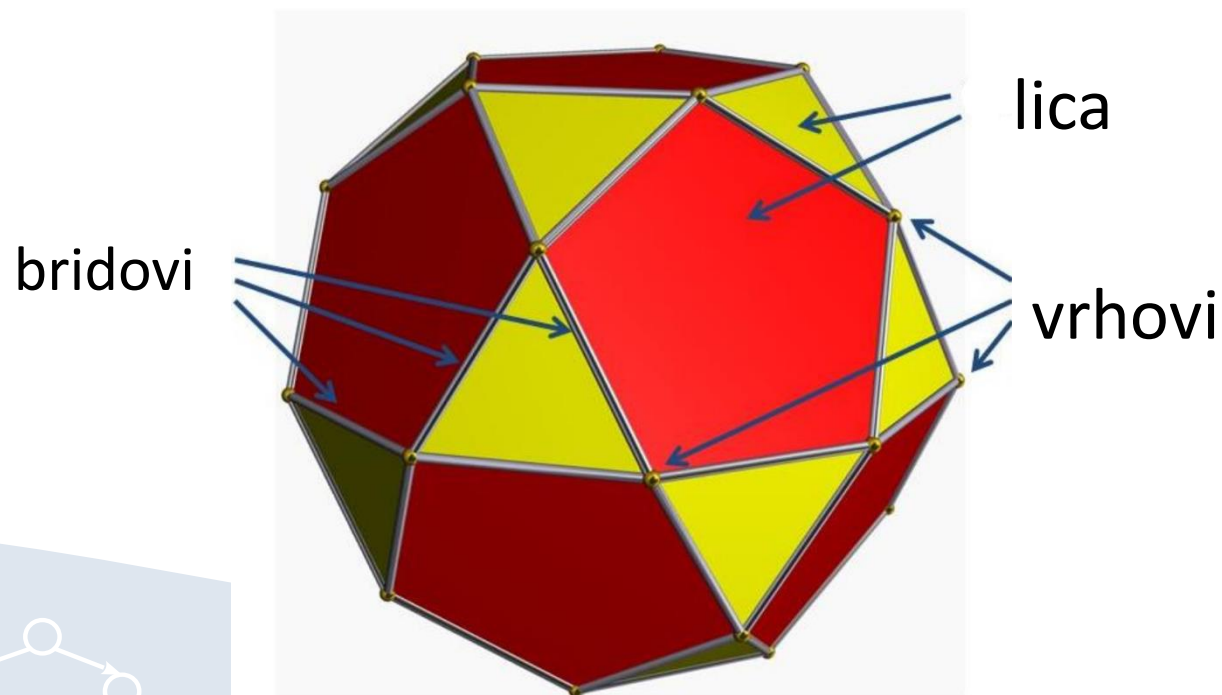
$$P = \{x \in \mathbb{R}^n \mid Ax \leq b\}$$

Geometrijska analiza

Tijela opisana ograničenjima u LP su konveksni politopi P

$$P = \{x \in \mathbb{R}^n \mid Ax \leq b\}$$

Definicija. Aktivno ograničenje u nekoj točki x je svako ograničenje koje je ispunjeno sa jednakosti u toj točki x .

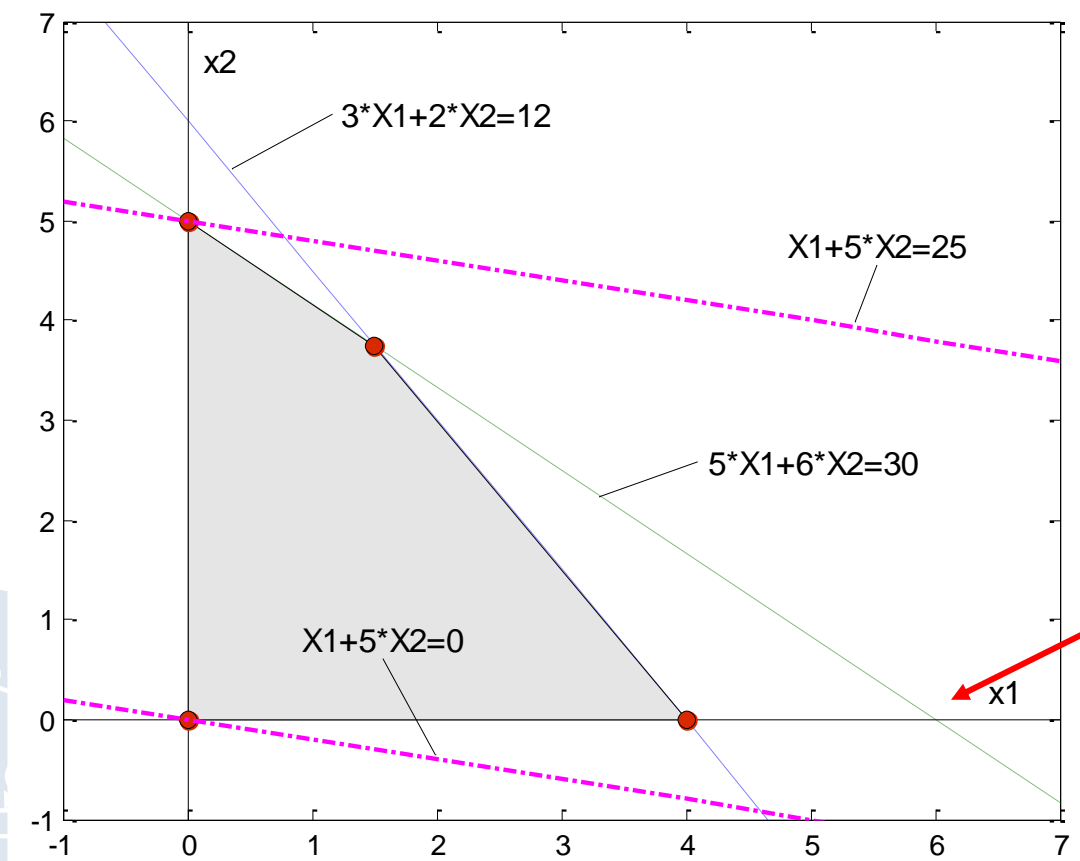
Definicija. U n -dimenzionalnom prostoru, **vrh politopa** je definiran kao presjecište barem n aktivnih linearno nezavisnih ograničenja pri čemu su ostala ograničenja zadovoljena.

Geometrijska analiza

Tijela opisana ograničenjima u LP su konveksni politopi P

$$P = \{x \in \mathbb{R}^n \mid Ax \leq b\}$$

Definicija. U n -dimenzionalnom prostoru, **vrh politopa** je definiran kao presjecište barem n aktivnih linearno nezavisnih ograničenja pri čemu su ostala ograničenja zadovoljena.

Oprez! Nije svako presjecište n aktivnih ograničenja **vrh**! Neaktivna ograničenja moraju biti ispoštovana da bismo bili u vrhu.

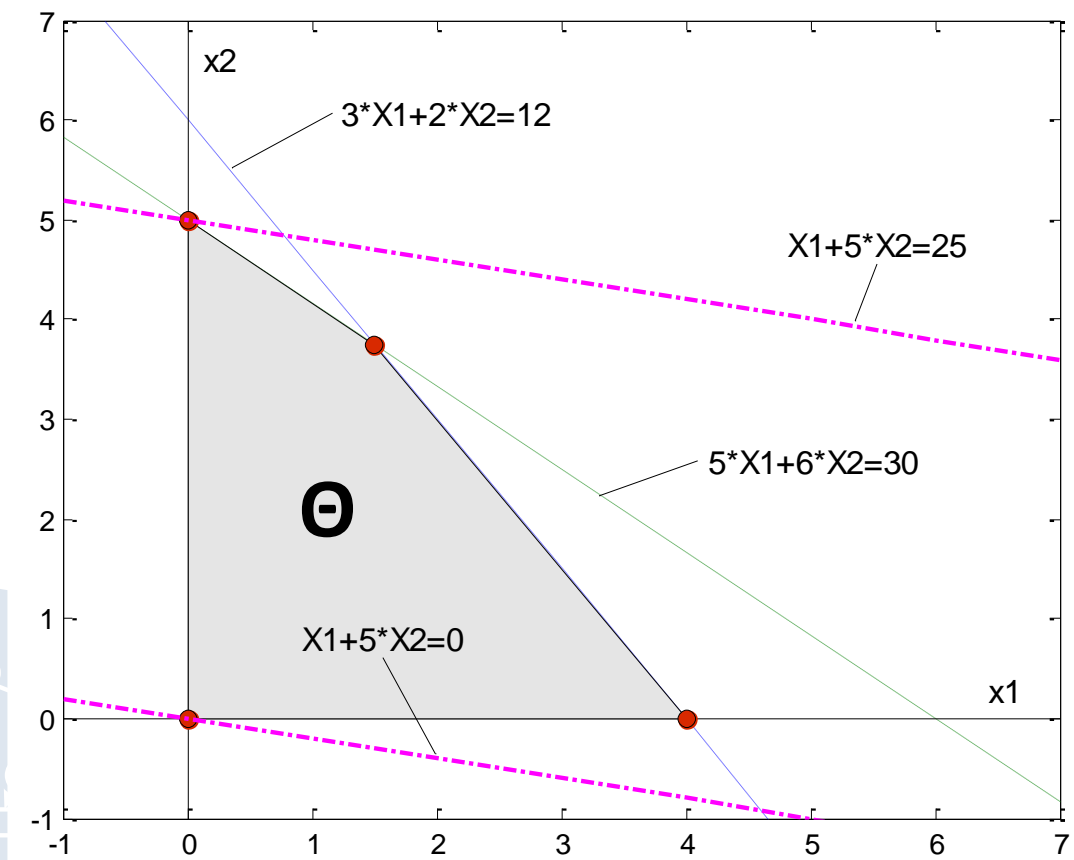
Susjedi?

19/58

Geometrijska analiza

- **Definicija.** Skup Θ je **konveksni skup** ako sadrži sve točke ravne spojnice između bilo kog para točaka iz skupa Θ .

$$\forall x, y \in \Theta, \forall \alpha \in (0, 1): \alpha x + (1 - \alpha)y \in \Theta$$

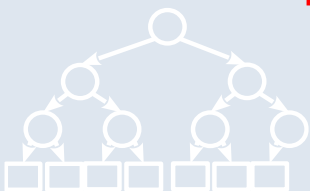
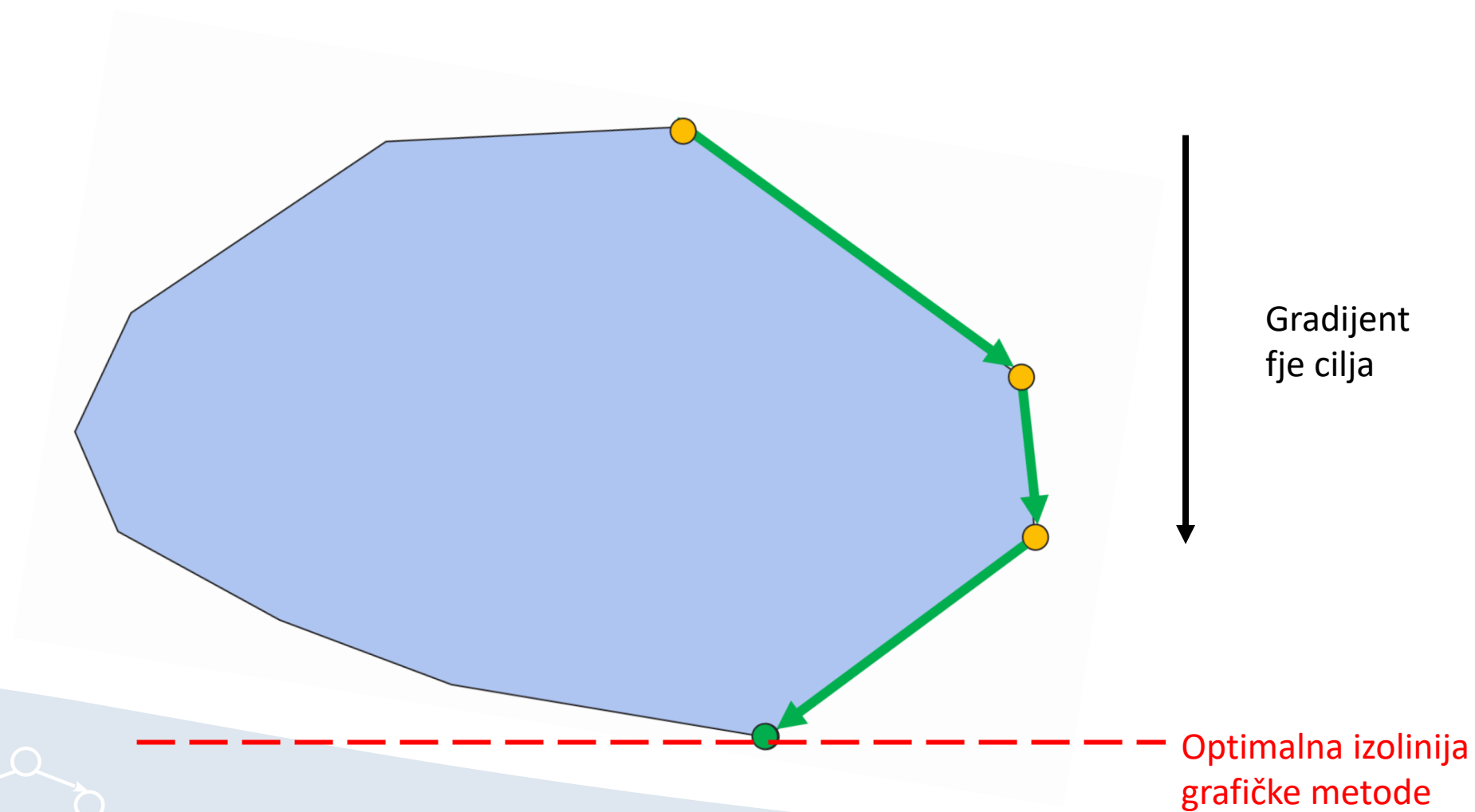

- **Definicija.** **Ekstrem** konveksnog skupa Θ je svaka točka $x \in \Theta$ koja nije na ravnoj spojnici ikakvih drugih dviju točaka skupa Θ .

$$(\nexists x_1, x_2 \in \Theta \setminus \{x\}) (\nexists \alpha \in (0, 1)) \\ x = \alpha x_1 + (1 - \alpha)x_2$$

- Ekstremi u politopu su **vrhovi** – geometrijski koncept

Simplex - ideja

Simplex – ulazni problem

Za simpleks koristimo **LP u standardnoj formi**

minimizirati

$$\mathbf{c}^T \mathbf{x}$$

uz uvjet

$$\mathbf{Ax} = \mathbf{b}$$

$$\mathbf{x} \geq \mathbf{0}$$

pri čemu je: $\mathbf{c} \in \mathbb{R}^n$, $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^m$ i $\mathbf{b} \geq 0$, matrica $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{m \times n}$, $\text{rang}(\mathbf{A}) = m$ i $m < n$

Imamo m ograničenja jednakosti, n ograničenja nejednakosti ($\mathbf{x} \geq \mathbf{0}$)

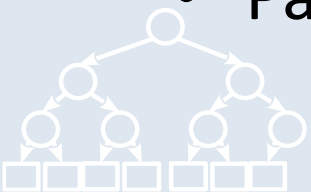
Nalazimo se u n -dimenzionalnom prostoru ($n \geq m$)

Vrhovi određeni sa n aktivnih ograničenja (oprez!)

Simplex – jezgra metode

- Nalazimo se u n -dimenzionalnom prostoru ($n \geq m$)
  - Vrhovi određeni sa n **aktivnih ograničenja**
  - m **aktivnih ograničenja je već fiksirano**
  - „**Proizvoljnih**” ($n-m$) bираmo među nejednakostima
    - **One fiksiraju vrijednosti ($n-m$) varijabli na 0**
    - Te varijable ćemo nazivati **nebazičnima**
    - Kad ih uvrstimo u m ograničenja, dobijemo sustav m jednažbi sa m nepoznanica! (znamo riješiti iz linearne algebre) – varijable koje rješavamo nazivamo **bazične**
- Particionira se skup svih varijabli na **bazične** i **nebazične**

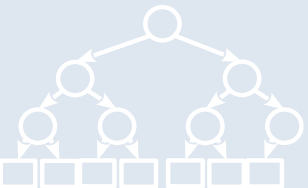
Simplex – definicije

Definicija. Bazično rješenje sustava $\mathbf{Ax} = \mathbf{b}$, $\mathbf{x} \geq \mathbf{0}$ je vektor $\mathbf{x} = [\mathbf{x}_B^T \mathbf{0}]$, gdje je $\mathbf{x}_B = \mathbf{B}^{-1}\mathbf{b}$, a $\mathbf{B} \in \mathbb{R}^{m \times m}$ odabrana baza (stupci u matrici $\mathbf{A}$) u sustavu od m jednadžbi s n nepoznanica, pri čemu je $m < n$ i $\det(\mathbf{B}) \neq 0$.

Teorem (osnovni teorem linearnog programiranja):

Promatrajmo linearni problem u standardnoj formi. Vrijedi sljedeće:

1. Ako postoji bilo kakvo rješenje, postoji i **izvedivo bazično rješenje**.
2. Ako postoji optimalno rješenje, postoji i bazično optimalno rješenje.

Tabličenje

Hajdemo staviti sve parametre u tablicu:

- $m+1$ redaka
- $n+1$ stupaca

c^T	0
A	b

Tabličenje

- Particioniranje A po stupcima na bazične B i nebazične N stupac-vektore

c_B^T	c_N^T	0
B	N	b

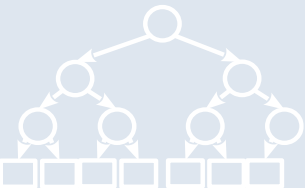

Simplex tableau

Iterativno implicitno izračunavanje inverza B^{-1}

- Efikasnije izvođenje jer se susjedni vrhovi razlikuju samo u **jednom aktivnom ograničenju** (koje postavlja neku drugu varijablu na 0)

faktori redukcije po bridovima		-fja cilja
0^T	$c_N^T - c_B^T B^{-1}N$	$-c_B^T B^{-1}b$
I	$B^{-1}N$	$B^{-1}b$
bridovi do susjednih baz.rješ		Vrijednosti baz.var.

Simplex – pseudokod

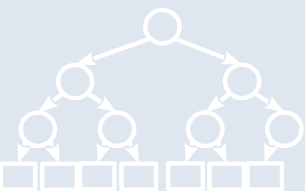
1. **Početak** iz izvedivog bazičnog rješenja u simpleks tablici
2. Optimalno? Ako su svi faktori redukcije nenegativni, **STOP**
3. Tranzicija u boljeg susjeda:
  - a) Odabir ulazne nebazične varijable koja odgovara stupcu q
  - b) Odabir izlazne bazične varijable koja odgovara retku p . Ako ne postoji – problem je neograničen, **STOP**
  - c) Gauss-Jordan eliminacija za pivot (p, q)
4. Povratak na korak 2

Simplex – pseudokod

- Odabir ulazne nebazične varijable koja odgovara stupcu q
  - Odabere se neka koja ima **NEGATIVNI** faktor redukcije
- Odabir izlazne bazične varijable $x_{[p]}$ koja odgovara retku p
  - $p = \operatorname{argmin}_{i \in \{1, \dots, m\}} \{x_{[i]} / B^{-1}A_{iq} \mid B^{-1}A_{iq} > 0\}$

*[p] označava odabir varijable preko reference retkom

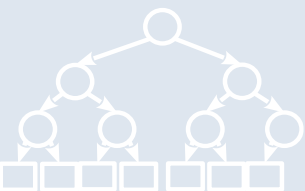

Simplex – primjer

$$\begin{array}{ll}\max & 7x_1 + 6x_2 \\ \text{uz} & 2x_1 + x_2 \leq 3 \\ & x_1 + 4x_2 \leq 4 \\ & x_1, x_2 \geq 0\end{array}$$

Uvođenjem dviju *slack* varijabli x_3 i x_4 prevodimo LP u standardnu formu

$$\begin{array}{ll}\min & -7x_1 - 6x_2 + 0x_3 + 0x_4 \\ \text{uz} & 2x_1 + x_2 + x_3 = 3 \\ & x_1 + 4x_2 + \quad + x_4 = 4 \\ & x_1, x_2, x_3, x_4 \geq 0\end{array}$$

Simplex – primjer

Tablični zapis je

	a_1	a_2	a_3	a_4	$b = \text{RHS}$	
c^T	-7	-6	0	0	0	$= r^T$
	2	1	1	0	3	
	1	4	0	1	4	

- Tablica već valjana, vrijedi $r_i = c_i$
- najlakše je odabrati početnu bazu $\mathbf{B}_0 = [\mathbf{a}_3 \ \mathbf{a}_4] = \mathbf{I}_2$
  - bazično rješenje $\mathbf{x}_{(0)} = [0 \ 0 \ 3 \ 4]^T$, $f(\mathbf{x}_{(0)})=0$
- Nulti redak sadrži faktore redukcije
  - ima negativnih pa nije optimum

Simplex – primjer

Tablični zapis je

	a_1	a_2	a_3	a_4	RHS	
c^T	-7	-6	0	0	0	$= r^T$
	2	1	1	0	3	
	1	4	0	1	4	

Nulti redak ima negativne faktore redukcije pa nije optimum!

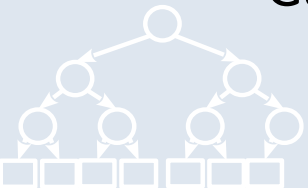
Odabiremo **q=1** (prvi stupčani vektor, a_1 , ulazi u bazu)

Odabiremo redak p koji odgovara izlaznom vektoru

$$p = \operatorname{argmin}_{i \in \{1,2\}} \{x_{[i]} / B^{-1}A_{i1} ; B^{-1}A_{i1} > 0\} = \operatorname{argmin}\{3/2, 4/1\} = 1$$

Pivot (1,1): u bazu ulazi a_1 , a izlazi a_3

Gauss-Jordanova eliminacija tako da $a_1 = [0, 1, 0]^T$

Simplex – primjer

Tablični zapis je

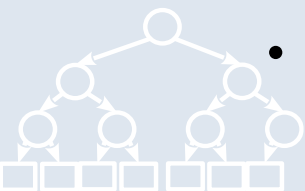
	$\mathbf{a}_1$	$\mathbf{a}_2$	$\mathbf{a}_3$	$\mathbf{a}_4$	RHS	
$\mathbf{c}^T$	-7	-6	0	0	0	$= \mathbf{r}^T$
	2	1	1	0	3	
	1	4	0	1	4	

- Pivot (1,1): u bazu ulazi $\mathbf{a}_1$, a izlazi $\mathbf{a}_3$

	$\mathbf{a}_1$	$\mathbf{a}_2$	$\mathbf{a}_3$	$\mathbf{a}_4$	RHS
$\mathbf{r}^T$	0	-5/2	7/2	0	21/2
	1	1/2	1/2	0	3/2
	0	7/2	-1/2	1	5/2

Nova baza $\mathbf{B}_1 = [\mathbf{a}_1 \ \mathbf{a}_4] = \mathbf{I}_2$

- rješenje $\mathbf{x}_{(1)} = [3/2 \ 0 \ 0 \ 5/2]^T$, $f(\mathbf{x}_{(1)}) = -21/2$

Simplex – primjer

	a_1	a_2	a_3	a_4	RHS
r^T	0	$-5/2$	$7/2$	0	$21/2$
	1	$1/2$	$1/2$	0	$3/2$
	0	$7/2$	$-1/2$	1	$5/2$

- Negativan faktor redukcije r_2 - nije optimum!
- Odabir stupca $q=2$
- Odabir retka
  - $p = \operatorname{argmin}_{i \in \{1,2\}} \{x_{[i]} / B^{-1}A_{i2} ; B^{-1}A_{i2} > 0\} = \operatorname{argmin}\{3, 5/7\} = 2$
- Pivot (2,2)

Simplex – primjer

	a_1	a_2	a_3	a_4	RHS
r^T	0	$-5/2$	$7/2$	0	$21/2$
	1	$1/2$	$1/2$	0	$3/2$
	0	$7/2$	$-1/2$	1	$5/2$

- Pivot (2,2): u bazu ulazi a_2 , a izlazi a_4

	a_1	a_2	a_3	a_4	RHS
r^T	0	0	$22/7$	$5/7$	$86/7$
	1	0	$4/7$	$-1/7$	$8/7$
	0	1	$-1/7$	$2/7$	$5/7$

Simplex – primjer

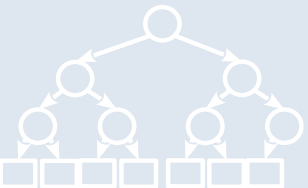
	$\mathbf{a}_1$	$\mathbf{a}_2$	$\mathbf{a}_3$	$\mathbf{a}_4$	RHS
$\mathbf{r}^T$	0	0	$22/7$	$5/7$	$86/7$
	1	0	$4/7$	$-1/7$	$8/7$
	0	1	$-1/7$	$2/7$	$5/7$

- nema negativnih faktora redukcije
  - Optimum!
- Baza $\mathbf{B}_2 = [\mathbf{a}_1 \ \mathbf{a}_2] = \mathbf{I}_2$
  - Rješenje $\mathbf{x}^* = [8/7 \ 5/7 \ 0 \ 0]^T$, $f(\mathbf{x}^*) = -86/7$
- Rješenje polaznog problema
  - $x_1 = 8/7$ i $x_2 = 5/7$
  - $f_{\max} = 86/7$

Simplex – problem početne baze!

- Nekad se nakon pretvorbe u standardni oblik ne vidi odmah bazično rješenje!
- Dvofazni simpleks – rješavaju se 2 LPa u nizu
  - 1. FAZA – **pomoćni umjetni korak** za naći početno bazično rješenje
    - Uvijek ima svoju trivijalnu početnu bazu (tako je konstruiran)
  - 2. FAZA – zapravo rješava LP od interesa

Dvofazni simpleks – umjetni problem

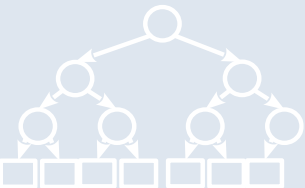
- Pretp. da imamo problem u standardnoj formi

$$\begin{array}{ll} \text{minimizirati} & \mathbf{c}^T \mathbf{x} \\ \text{uz uvjet} & \mathbf{Ax} = \mathbf{b} \\ & \mathbf{x} \geq \mathbf{0} \end{array}$$

pri čemu imamo m ograničenja jednakosti. Dodajemo **m** umjetnih varijabli da bismo stvorili jediničnu podmatricu

NOVI PROBLEM LP':

$$\begin{array}{ll} \text{minimizirati} & \mathbf{1}^T \mathbf{x}_{n+1:n+m} \\ \text{uz uvjet} & [\mathbf{A} \mid \mathbf{I}_m] [\mathbf{x}_{1:n} \mid \mathbf{x}_{n+1:n+m}] = \mathbf{b} \\ & \mathbf{x}_{1:n+m} \geq \mathbf{0} \end{array}$$

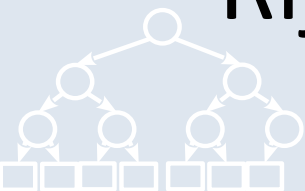
Dvofazni simpleks – 1. FAZA

- Riješimo novi problem već definiranim postupkom
- Tri moguća ishoda:
  1. Optimum $f_{LP}^* \neq 0 \Rightarrow$ *originalni LP neizvediv!* **KRAJ!**
  2. Optimum $f_{LP}^* = 0$
    - a) Sve umjetne varijable su nebazične. Adaptacija za 2. FAZU
    - b) Neke umjetne varijable su bazične. Izvodi iteracije simpleksa dok ne izađu sve umjetne varijable iz baze. Adaptacija za 2. FAZU

Dvofazni simpleks – 2. FAZA

- Adaptacija tablice od LP' (sadrži bazu za originalni LP)
  1. Pobrisati kolone umjetnih varijabli
  2. Zamijeniti fju cilja originalnom
  3. Dvesti prvi red u faktore redukcije
- Riješiti LP od te točke nadalje

Dvofazni simpleks – primjer

$$\min 2x_1 + 3x_2$$

$$\text{uz } 4x_1 + 2x_2 \geq 12$$

$$x_1 + 4x_2 \geq 6$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

standardna forma:

$$\min 2x_1 + 3x_2$$

$$\text{uz } 4x_1 + 2x_2 - x_3 = 12$$

$$x_1 + 4x_2 - x_4 = 6$$

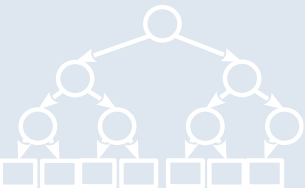
$$x_1, x_2, x_3, x_4 \geq 0$$

Dvofazni simpleks – primjer

Dodajemo dvije nove varijable i novu fju cilja

	$\mathbf{a}_1$	$\mathbf{a}_2$	$\mathbf{a}_3$	$\mathbf{a}_4$	$\mathbf{a}_5$	$\mathbf{a}_6$	$\mathbf{b} = \text{RHS}$
$\mathbf{c}^T$	0	0	0	0	1	1	0
	4	2	-1	0	1	0	12
	1	4	0	-1	0	1	6

Dvofazni simpleks – primjer

Nakon nekoliko iteracija...

	$\mathbf{a}_1$	$\mathbf{a}_2$	$\mathbf{a}_3$	$\mathbf{a}_4$	$\mathbf{a}_5$	$\mathbf{a}_6$	RHS
$\mathbf{r}^T$	0	0	0	0	1	1	0
	1	0	$-2/7$	$1/7$	$2/7$	$-1/7$	$18/7$
	0	1	$1/14$	$-2/7$	$-1/14$	$2/7$	$6/7$

baza $\mathbf{B}_2 = [\mathbf{a}_1 \ \mathbf{a}_2] = \mathbf{I}_2$

faktori redukcije su nenegativni -> **OPTIMUM** umjetnog problema

umjetne varijable su =0 i umjetna ciljna funkcija =0

gotova 1. FAZA

Dvofazni simpleks – primjer

2. faza – iz prethodne tablice se izbace stupci umjetnih varijabli i zamijeni se ciljna fja

	$\mathbf{a}_1$	$\mathbf{a}_2$	$\mathbf{a}_3$	$\mathbf{a}_4$	RHS
$\mathbf{c}^T$	2	3	0	0	0
	1	0	$-2/7$	$1/7$	$18/7$
	0	1	$1/14$	$-2/7$	$6/7$

Ispravak 0-tog retka - eliminacijom iznad baznih stupaca

Dvofazni simpleks – primjer

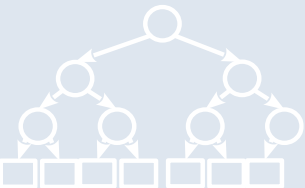
	a_1	a_2	a_3	a_4	RHS
r^T	0	0	$5/14$	$4/7$	$-54/7$
	1	0	$-2/7$	$1/7$	$18/7$
	0	1	$1/14$	$-2/7$	$6/7$

- nema negativnih faktora redukcije
  - **OPTIMUM**
  - Rješenje proširenog izvornog problema je
 $\mathbf{x} = [18/7 \ 6/7 \ 0 \ 0]^T$
  - rješenje izvornog problema $\mathbf{x} = [18/7 \ 6/7]^T$, $f(\mathbf{x})=54/7$

Dualnost

- Teorija nastala poopćenjem metode Lagrangeovih množitelja
- Svaki LP (kojeg ćemo zvati „primal”) ima svoj povezani LP kojeg zovemo „dual”

Dualnost – kanonska forma

minimizirati

uz uvjet

$$\mathbf{c}^T \mathbf{x}$$

$$\mathbf{Ax} \leq \mathbf{b}$$

$$\mathbf{x} \geq \mathbf{0}$$

• Dual:

maksimizirati

uz uvjet

$$\mathbf{b}^T \mathbf{y}$$

$$\mathbf{A}^T \mathbf{y} \geq \mathbf{c}$$

$$\mathbf{y} \geq \mathbf{0}$$

Dual - izvođenje

primal	dual
broj ograničenja	broj varijabli
broj varijabli	broj ograničenja
rhs	funkcija cilja
funkcija cilja	rhs
A matrica koeficijenata	A^T
jednakost	urs varijabla
urs varijabla	jednakost
$\leq$ ograničenje	$\geq$ varijabla
$\geq$ ograničenje	$\leq$ varijabla
$\geq$ varijabla	$\geq$ ograničenje
$\leq$ varijabla	$\leq$ ograničenje

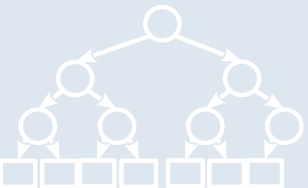
Veze duala i primala - teoremi

- „Dual duala je primal”
- Slaba dualnost
- Jaka dualnost
- Komplementarnost

Veze duala i primala - teoremi

- Slaba dualnost
  - Ako je x izvedivo primalno rješenje i y je izvedivo dualno rješenje, tada je $y^T b \leq c^T x$
- Jaka dualnost
  - Ako linearni program ima optimalno rješenje, onda ga ima i dual i njihove vrijednosti su jednake.

Veze duala i primala - teoremi

• Komplementarnost

- Ako su x i y izvediva rješenja primala i duala, onda su **optimalna** ako i samo ako vrijedi:

$$x_j(c_j - y^T A_{:,j}) = 0, \forall j$$

Faktor
redukcije
varijable x_j

$$y_i(A_{i,:}x - b_i) = 0, \forall i$$

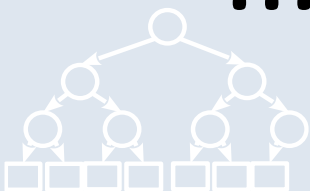
Dopunjenje
i-tog
ograničenja
primala

Dualnost - korisnost

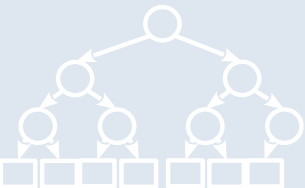
- Ekonomska interpretacija – cijene nad ograničenim resursima
- Minimax teorem u teoriji igara
- Analiza osjetljivosti
- Dualna simpleksna metoda

• ...

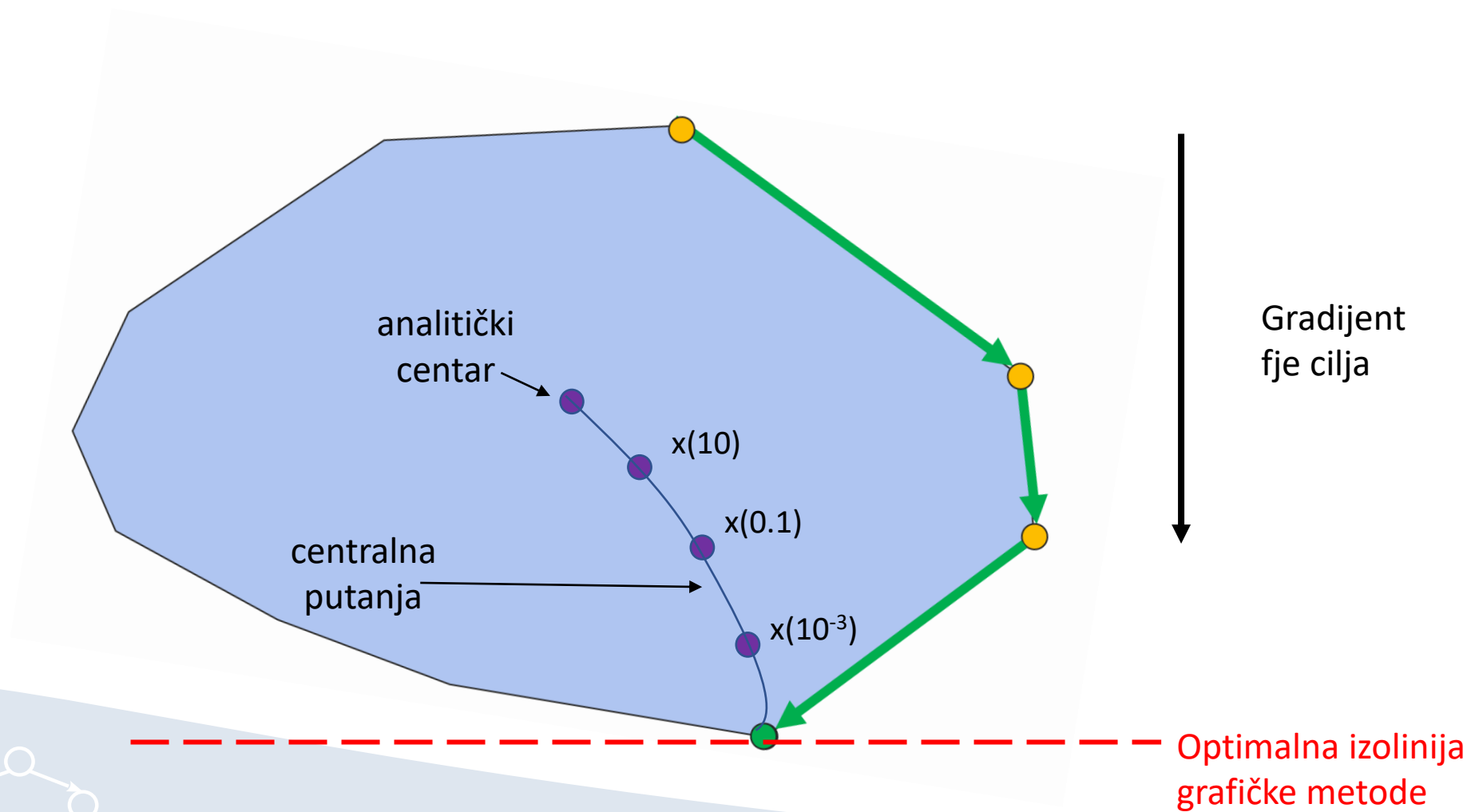

Simplex – problem!

- Klee-Minty 1972. – konstrukcija perturbirane jedinične hiperkocke za popularna pravila biranja pivota
- Simplex u najgorem slučaju ima eksponencijalnu složenost
- LP je unutar klase problema P

Metoda unutarnjih točaka - ideja

Metoda unutarnjih točaka – ideja 1/3

$$\begin{array}{ll} \min & \mathbf{c}^T \mathbf{x} \\ \text{uz uvjet} & \mathbf{Ax} = \mathbf{b} \\ & \mathbf{x} \geq \mathbf{0} \end{array}$$

$$\begin{array}{ll} \max & \mathbf{b}^T \mathbf{y} \\ \text{uz uvjet} & \mathbf{A}^T \mathbf{y} + \mathbf{s} = \mathbf{c} \\ & \mathbf{s} \geq \mathbf{0} \end{array}$$

Metoda unutarnjih točaka – ideja 2/3

min
uz uvjet

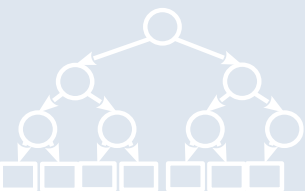
$$\mathbf{c}^T \mathbf{x} - \mu \mathbf{1}^T \log(\mathbf{x})$$
$$\mathbf{Ax} = \mathbf{b}$$

Barijerni
problemi!

Logaritamska
barijera

max
uz uvjet

$$\mathbf{b}^T \mathbf{y} + \mu \mathbf{1}^T \log(\mathbf{s})$$
$$\mathbf{A}^T \mathbf{y} + \mathbf{s} = \mathbf{c}$$

Metoda unutarnjih točaka – ideja 3/3

KKT uvjeti za μ -barijerne probleme

$$Ax(\mu) = b$$

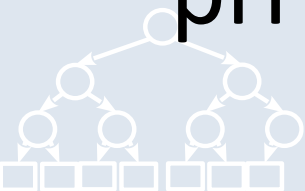
$$x(\mu) \geq 0$$

$$A^T y(\mu) + s(\mu) = c$$

$$s(\mu) \geq 0$$

$$X(\mu)S(\mu)\mathbf{1} = \mathbf{1}\mu$$

pri čemu $X(\mu) = \text{diag}(x(\mu))$, $S(\mu) = \text{diag}(s(\mu))$

Primalni algoritam praćenja putanje

- Barijerni problem „pretežak” iz KKT
- Taylorov raspis barijerne fje cilja do kvadratnog člana
- Optimizacija Taylorove aproksimacije metodom Lagrangeovih množitelja za pronalazak minimizirajućeg smjera iz trenutne točke

